

KÉT AMERIKAI KÖLTŐ

Sem a kiválasztás, sem a párosítás nem egészen véletlenszerű. Az áttekinthetetlenül, már-már ijesztően és gyanúsán gazdag mai amerikai költészet középmezőjének két ismert és jelentős költője szólal meg e helyen először magyarul. William Jay Smith ötvenhárom éves, Daniel Hoffman (azt hiszem) néhány évvel fiatalabb. Azon túl, hogy jó barátok, összeköti őket az életformájuk és a világnézetük, a műveltségük hasonlósága, költészetük sok rokon vonása, és az a – talán csak számunkra fontos – tény, hogy mindketten érdeklődnek a magyar költészet iránt. Az a furcsa és merőben szokatlan helyzet adódott, hogy két neves külföldi költő magyar verseket fordított, még *mielőtt* őket magyarra fordították volna. Hoffman, amikor 1967-ben New Yorkban a Columbia Egyetemen egy bankett-asztalnál mellé ültetett a véletlen, magyar emigráns költőket fordított, azóta Weöres Sándor, Hajnal Anna, Nemes Nagy Ágnes, Csorba Győző, Rákos Sándor, Garai Gábor, Csoóri Sándor, Eörsi István és Gergely Ágnes verseit köztöltük fordításában a *New Hungarian Quarterly*-ban. Jay Smith új verseskötetében (*The Tin Can* – „A konzervdoboz”, Delacorte Press, New York, 1970) öt Voznyeszenszkij-verset is közöl; a következőben pedig már magyar versek is lesznek. A *Quarterly* őszi számában nagyon szép Hajnal Anna-fordításai jelennek meg, s a PÉN meghívására az ősszel egy hónapra Magyarországra jön, hogy további magyar költőket fordíthasson.

Daniel Hoffman az angol irodalom professzora Philadelphiában a Pennsylvaniai Egyetemen. Öt verseskötete és négy tanulmánykötete jelent meg. William Jay Smith jelenleg költészetet tanít a Virginia-állambeli Hollins College-ban. 1968-tól 70-ig Washingtonban a 16 millió kötetes Kongresszusi Könyvtár költészeti konzultánsa volt; ezt a kényelmes munkalehetőségeket biztosító, kitüntetésnek számító majdnem-szinekurát előtte olyan költők töltötték be, mint Archibald MacLeish, Allen Tate, Robert Penn Warren, Robert Lowell, William Carlos Williams, Robert Frost, Stephen Spender – hogy csak ismertebb neveket említsék. Neki is öt verseskötete és négy tanulmánykötete jelent meg, és elragadó gyerekverseket is ír. Laforgue és Larbaud verseit fordította.

Mind a ketten a művelt liberális amerikai értelmiség – pontosabban: intelligencia – legjobb rétegéhez tartoznak. Ez a milliós réteg ma mély erkölcsi meghasonlottságban, ószinte riadalommal és jórészt tehetetlenül szemléli a politikai, társadalmi, gazdasági, filozófiai, generációs, urbanizációs és ökológiai válságjelek nyomasztó szaporodását. Közvetlenül, nyíltan, megfogalmazottan semmi sem jelenik meg ebből a két költő verseiben. A mi fogalmaink, hagyományaink és – olykor – tévhiteink szerint szenvedélytelen, el-nem-kötelezett, élménytelen, privát és steril költészet mind a kettejüké; nemcsak a szenvedély, de a szenvedés, a megszenvedettség is hiányzik belőle, meg a költészet ősi, mágikus varázsa is. De jobban megnézve a két költő más-másféleképp hűvös, érzékenyen intellektuális verseit, lehetetlen észre nem venni az életérzés maganyosságát, keserűségét, nosztalgiákba és látomásokba kapaszkodó bizonytalanságát, a vágyat az azonosulásra, a devalvált értékek újrafogalmazására. Csupa vívódás, kéteiy, önvizsgálat, keserű csodálkozás vagy tudomásulvétel, s a való világ gondosan versebe-emelt részletei is eszerint rendeződnek el. Ami pedig az elrendezést magát, a nyelvet, a formát illeti: tömör, elegáns egyszerűség, gondosan megválasztott színek, eszközök, s a hagyományos formák modern, szabad kezelése jellemzi mind a kettőjüket.

Jay Smith a nyugtalanabb, színesebb, gazdagabb alkat. Hangja az emelkedett-látomásostól a fanyar-ironikuson át a klasszikus angol *nonsense*-vers fahumoráig terjed. Hoffman elmélyültebb, töprengőbb, zártabb és bonyolultabb anélkül, hogy nehezkesebb lenne. Új kötetének (*Broken Laws* – „Megszegett törvények”, Oxford University Press, New York, 1970) címadó hosszabb verse kozmikus csalódást és rezignációt fogalmaz meg, axiomatikus tömörséggel és biztonsággal, mégis elegánsan, nagyon szépen és könnyedén. Az itt következő kis válogatásban ő jár rosszabbul, mert két magyarra fordított verse nem a legújabb – és legjobb – kötetéből való. Bemutatkozásnak talán ennyi is elég; ő is olyan költő, aki észrevételi magát.

VAJDA MIKLÓS